

گونه‌شناسی مسکن روستایی استان بوشهر

مؤلفان:

مهندس سعید امیریان

عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی

دکتر سعید حق‌شناس گرگانی

عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی

دکتر سید امیرحسین گرگانی

استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد پردیس تهران

معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی

دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی

۱۳۹۳

سرشناسه: امینیان، سعید، ۱۳۵۱-

عنوان و نام پدیدآور: گونه‌شناسی مسکن روستایی استان بوشهر / تألیف سعید امینیان، سعید حق‌شناس گرگانی، سید امیرحسین گرگانی.

مشخصات نشر: تهران: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۷۰ ص: مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۷۲-۷۴-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: مسکن روستایی - ایران - بوشهر (استان) - نمونه پژوهی.

موضوع: مسکن روستایی - ایران - بوشهر (استان)

شناسه افزوده: حق‌شناس گرگانی، سعید، ۱۳۶۱-

شناسه افزوده: گرگانی، امیرحسین، ۱۳۶۰-

شناسه افزوده: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی.

شناسه افزوده: جهاد دانشگاهی، واحد تهران، پژوهشکده مطالعات و توسعه.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ / ۸۶ الف ۹ الف / ۷۵۶۶ NA

رده‌بندی دیویی: ۷۱۱/۵۸۰۹۵۵۶۴

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۵۹۷۱۲

سازمان جهاد دانشگاهی تهران
پژوهشکده مطالعات توسعه

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
حساب ۱۰۰ امام

گونه‌شناسی مسکن روستایی استان بوشهر

مهندس سعید امینیان (عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی) دکتر سعید حق‌شناس گرگانی (عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی)

دکتر سید امیرحسین گرگانی (استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دپس تهران)

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

فریبرز سیامک‌نژاد

مهدی وجدانی

فاطمه افشاری‌پور

انتشارات پلیکان

زمستان ۱۳۹۳

نسخه ۱۰۰۰

۹۷۸-۹۶۴-۶۶۷۲-۷۴-۱ ۹۷۸-۹۶۴-۶۶۷۲-۷۴-۱

۳۵۰,۰۰۰ ریال

تهران، خیابان دکتر فاطمی، شماره ۲۷۱، صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۴۹۱۳، تلفن: ۸۸۹۸۴۴۷۷، دورنگار: ۸۸۹۸۴۵۳۷

www.rhsrd.ir, www.bonyadmaskan.ir

لطفاً کلیه انتقادات و پیشنهادات و نقطه نظرات اصلاحی خود را به نشانی Publish@bonyadmaskan.ir با ذکر نام کتاب و شماره صفحه ارسال نمایید.

تمامی حقوق مربوط به این کتاب محفوظ و متعلق به بنیاد مسکن انقلاب اسلامی می‌باشد.

فهرست

فصل ۱ کلیات

۱۳	بیان مسئله
۱۴	روش تحقیق
۱۸	گام اول: تبیین کلیات
۱۹	گام دوم: انتخاب روستاها
۲۳	گام سوم: برداشت وضع موجود خانه‌های روستایی
۲۵	گام چهارم: تجزیه و تحلیل
۲۶	گام پنجم: تدوین توصیه‌ها و پیشنهادات طراحی
۳۰	گام ششم: طراحی نمونه‌هایی از خانه‌های مسکونی

فصل ۲ شناسایی ویژگی‌های استان بوشهر

۳۱	جغرافیای طبیعی
۳۲	محیط طبیعی
۳۲	اقلیم
۳۴	منابع آب
۳۵	پوشش گیاهی
۳۵	مخاطرات طبیعی
۳۶	آلودگی‌های زیست محیطی
۳۷	جغرافیای اقتصادی
۳۸	جغرافیای انسانی
۳۸	سابقه تاریخی سکونت و زندگی شهری در استان
۳۸	زندگی روستایی
۳۹	زندگی عشایری
۳۹	صنایع دستی و روستایی

فصل ۳ بازشناسی بافت‌های روستایی

۴۳	عوامل مؤثر بر شکل‌گیری
۴۴	عوامل تاریخی - مذهبی
۴۴	عوامل طبیعی
۴۴	نحوه‌ی توسعه
۴۴	شعاعی
۴۴	خطی
۴۵	تراکم بافت
۴۵	بافت‌های متراکم
۴۵	بافت‌های غیر متراکم
۴۵	موانع و امکانات توسعه
۴۵	موانع
۴۵	امکانات
۴۵	بررسی بافت نمونه‌های مورد مطالعه

فهرست

فصل ۴ معرفی نمونه‌های منتخب مکن روستایی ۵۵

۵۶	روستای انارستان
۶۰	روستای بندر عامری
۷۰	روستای بندرگاه
۷۸	روستای جاثینگ
۸۴	روستای چاه‌پیر
۹۰	روستای چاه‌مبارک
۹۴	روستای چاهه
۱۰۲	روستای خره
۱۰۸	روستای خلیفه‌ای
۱۱۰	روستای دو راهک
۱۱۴	روستای دولنگه
۱۱۸	روستای دهرود سفلی
۱۲۴	روستای ده قائد
۱۲۸	روستای زیارت
۱۳۲	روستای سرخره
۱۴۰	روستای شورکی
۱۴۶	روستای شول
۱۵۰	روستای عالی حسینی
۱۵۶	روستای کردوان سفلی
۱۶۲	روستای لاورزمی
۱۶۶	روستای محمدآباد
۱۷۰	روستای محمدعامری
۱۷۴	روستای نظرآقا
۱۷۸	روستای وراوی

فصل ۵ تجزیه و تحلیل اطلاعات ۱۸۳

۱۸۴	عوامل مؤثر بر شکل‌گیری خانه روستایی
۱۸۴	معیشت غالب
۱۸۵	محیط طبیعی
۱۸۵	اقلیم
۱۸۵	فرهنگ زندگی
۱۸۵	بازتعریف عناصر معماری خانه روستایی
۱۸۵	خیاط
۱۸۷	اتاق
۱۸۸	آشپزخانه
۱۸۹	سرویس بهداشتی
۱۸۹	انبار
۱۸۹	ایوان
۱۹۰	طوبله
۱۹۰	آغل

فهرست

۱۹۰	بازشوها
۱۹۱	طاقچه
۱۹۱	سکو
۱۹۱	سایبان
۱۹۲	تزیینات
۱۹۲	پله
۱۹۲	عملکرد فضاها
۱۹۶	روابط فضایی
۱۹۹	نحوه استقرار
۲۰۷	مشخصات اقلیمی
۲۱۲	عناصر هویت ساز
۲۱۵	مصالح و فن ساخت
۲۱۵	سقف و کف
۲۱۶	دیوارها
۲۱۸	پی سازی و کرسی چینی
۲۱۹	ستون
۲۱۹	پله
۲۲۱	سایر اجزا ساختمان
۲۲۱	مصالح بومی منطقه
۲۲۴	مصالح غیربومی

فصل ۶ معیارهای طراحی

۲۲۵	اهداف تدوین معیارهای طراحی
۲۲۸	حفظ هویت خانه های روستایی
۲۲۸	طراحی همساز با اقلیم
۲۲۹	طراحی بهینه اندازه فضاها
۲۲۹	رعایت مقیاس انسانی
۲۲۹	رعایت اصل سادگی در طراحی
۲۲۹	توجه به زیبایی بنا
۲۲۹	توجه به ضرورت های تأسیساتی
۲۳۰	توصیه ها و پیشنهادات طراحی مسکن روستایی در استان بوشهر
۲۳۰	الزامات طراحی
۲۳۰	طراحی حیاط
۲۳۲	طراحی نما
۲۳۲	طراحی فضاهای داخلی
۲۳۳	طراحی اقلیمی
۲۳۴	طراحی واحدهای همسایگی و معابر
۲۳۵	طراحی فضاهای نامی
۲۳۶	توصیه های طراحی در مناطق گرم و مرطوب
۲۳۷	توصیه های طراحی در مناطق گرم و خشک
۲۳۷	توصیه های طراحی در مناطق کوهستانی

فهرست

فصل ۷ نمونه‌هایی از جزئیات اجرایی

۲۳۹

۲۴۰	جزئیات سردر ورودی
۲۴۱	جزئیات سردر ورودی
۲۴۱	جزئیات سقف ورودی
۲۴۲	جزئیات ورودی بنا
۲۴۲	نمای ورودی خانه
۲۴۳	نمای در ورودی
۲۴۳	جزئیات در ورودی چوبی
۲۴۴	جزئیات درب بیرونی حیاط
۲۴۵	جزئیات سقف چوبی و ستار عمودی دیوار
۲۴۵	جزئیات سقف تیر چوبی با پوشش حصی
۲۴۶	جزئیات سقف تیر آهن با طاق ضربی
۲۴۶	نحوه پوشش سقف انباری
۲۴۷	جزئیات پوشش سقف با تخته
۲۴۷	جزئیات پوشش سقف
۲۴۸	جزئیات پوشش ملویل با تیر چوبی
۲۴۸	جزئیات سقف و دیواره ایوان
۲۴۹	جزئیات طره و پنجره
۲۴۹	جزئیات اتصال در چوبی
۲۵۰	جزئیات ورودی انبار
۲۵۰	جزئیات در چوبی با طاقچه
۲۵۱	جزئیات طاقچه
۲۵۲	جزئیات باز شو با نعل درگاه
۲۵۲	جزئیات نعل درگاه چوبی
۲۵۳	جزئیات آغل و سایه‌بان
۲۵۳	جزئیات سایبان چوبی
۲۵۴	جزئیات سایبان دستشویی
۲۵۴	جزئیات منبع ذخیره آب
۲۵۵	جزئیات آب انبار
۲۵۶	جزئیات آبروی بام
۲۵۷	جزئیات آبروی بام
۲۵۸	جزئیات کیوتر خانه
۲۵۸	جزئیات مرغدان زیر ایوان
۲۵۹	جزئیات احاق درون آشپزخانه با دودکش آن

فصل ۸ پیوست‌ها

۲۶۱

۲۶۲	پرسشنامه شماره یک
۲۶۴	پرسشنامه شماره دو
۲۶۶	پرسشنامه شماره سه

طی چند دهه اخیر به منظور رشد و توسعه مناطق روستایی و ارتقای کیفیت محیط کالبدی روستاها اقدامات گسترده‌ای توسط دولت‌ها به عمل آمده است که از جمله آنها می‌توان به تهیه و اجرای طرح‌های هادی و ساماندهی روستایی، طرح‌های احیای بافت‌های با ارزش و بهسازی و نوسازی واحدهای مسکونی روستایی اشاره کرد. هر نوع تلاشی در این زمینه زمانی قرین به موفقیت خواهد بود که واقعیات موجود، نیازهای جامعه روستایی، ارزش‌ها و خصلت‌های زندگی اجتماعی و اقتصادی و ویژگی‌های معماری آن‌ها به صورت مناسب در سیاست‌ها و نظام برنامه‌ریزی و طراحی بازخورد پیدا نماید و در آن ملحوظ شود. برای رسیدن به چنین مقصودی، شناخت قانونمندی‌های موثر در شکل‌گیری مسکن، بافت و ارزش‌های بایدار معماری روستایی شامل ابعاد زیبایی‌شناختی، تناسبات، ویژگی‌های اقلیمی، زیست محیطی، ساخت و مصالح و ... ضرورت می‌یابد.

با عنایت به موارد فوق و همچنین فقدان منابع کافی در حوزه مطالعات روستایی، معاونت امور بازسازی و مسکن روستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی اقدام به تهیه مجموعه‌ای از طرح‌های پژوهشی تحت عنوان «گونه‌شناسی و تدوین احکام و ضوابط مسکن روستایی» در استان‌های مختلف کشور نمود که کتاب حاضر حاصل یافته‌های یکی از این پژوهش‌ها در استان بوشهر می‌باشد. امید است با انتشار این کتاب گامی رو به جلو در زمینه شناخت ویژگی‌های مسکن روستایی استان بوشهر برداشته و زمینه طراحی‌های آتی مسکن روستایی منطبق بر هویت معماری روستایی آن استان فراهم گردد.

در انتها لازم می‌دانم از حمایت‌های بی دریغ جناب آقای مهندس مهدیان، معاون محترم امور بازسازی و مسکن روستایی؛ زحمات جناب آقای دکتر سرتیپی‌پور و همکاران دفتر مسکن روستایی، به عنوان ناظران محترم طرح پژوهشی؛ آقایان مهندس امینیان، مهندس حق‌شناس گرگانی و دکتر گرگانی، مولفان کتاب؛ و نیز از تمهیدات جناب آقای رضایی، مدیرکل محترم روابط عمومی برای انتشار؛ و خانم مهندس مسجدی، کارشناس ارشد معماری دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی که در فرایند تدوین و چاپ این کتاب همراهی نموده‌اند، قدردانی و تشکر نمایم.

شایان ذکر است دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی، که مسوولیت نظارت و راهبری این طرح پژوهشی را برعهده داشته، در راستای نشر نتایج طرح‌های پژوهشی اقدام به چاپ یافته‌های این طرح نموده و نتایج حاصله را خالی از ایراد نمی‌داند. لذا پذیرای پیشنهادهای و نظرهای کارشناسی صاحب‌نظران و اساتید محترم در جهت رفع ایرادهای احتمالی و کامل‌تر شدن مجموعه خواهد بود.

محمد علی وجدانی

مدیرکل دفتر مطالعات و تحقیقات مسکن روستایی